

SADRŽAJ

1.	Šoljica čaja	15
2.	Dijamant pronađen na blatnjavom putu	16
3.	Zaista?	18
4.	Pokornost	19
5.	Ako voliš, voli otvoreno	20
6.	Nema dobrote	21
7.	Objava	22
8.	Veliki talasi	23
9.	Ne možeš ukrasti mesec	24
10.	Poslednja Hošinova pesma	25
11.	Priča o Šankai	27
12.	Srećni Kinez	29
13.	Buda	30
14.	Blatnjavi put	31
15.	Šoun i njegova majka	32
16.	Blizak Budi	34
17.	Učenje škrtu na rečima	35
18.	Poučna priča	37
19.	Prvi princip	38
20.	Majčin savet	39
21.	Zvuk jedne ruke	40
22.	Moje srce kao vatra plamti	42
23.	Ešunin odlazak	43
24.	Kazivanje sutri	44
25.	Još tri dana	45
26.	Razgovor za smeštaj	46
27.	Glas sreće	48
28.	Otvori svoju riznicu	49
29.	Ni vode, ni meseca	50
30.	Posetnica	51
31.	Sve je najbolje	52
32.	Svaki delić vremena vredi blaga	53
33.	Mokuzenova ruka	54
34.	Jedan osmeh u životu	55
35.	Zen iz minuta u minut	56
36.	Kiša cveća	57
37.	Izdavanje sutri	58
38.	Gišov rad	59
39.	Spavanje danju	60
40.	U Zemlji snova	61
41.	Jošuoov Zen	62
42.	Odgovor mrtvog čoveka	63
43.	Zen u životu prosjaka	64
44.	Lopov koji je postao učenik	65
45.	Ispravno i pogrešno	66
46.	Kako su drveće i trava doživeli prosvećenje	67
47.	Škrti umetnik	68
48.	Tačna proporcija	70
49.	Buda crnog nosa	71
50.	Rionenino jasno razumevanje	72
51.	Gorki mizo	74
52.	Tvoja svetlost može da zgasne	75
53.	Onaj koji daje treba da bude zahvalan	76
54.	Poslednja volja i testament	77
55.	Majstor ceremonije čaja i ubica	79
56.	Pravi put	80
57.	Rajske dveri	81
58.	Hapšenje kamenog Bude	82

59.	Vojnici čovečanstva	83
60.	Tunel	84
61.	Gudo i car	86
62.	U rukama sudbine	87
63.	Ubijanje	88
64.	Kazan se preznojio	89
65.	Pobeđivanje prikaze	90
66.	Deca Njegovog Veličanstva	92
67.	Šta to radiš! Šta to govoriš!	93
68.	Jedan ton Zena	95
69.	Progutati krivicu	96
70.	Najvrednija stvar na svetu	97
71.	Učenje tišini	98
72.	Glupi gospodar	99
73.	Deset naslednika	100
74.	Istinska reformacija	101
75.	Narav	102
76.	Um težak kao kamen	103
77.	Ne dotaci prašinu	104
78.	Pravi prosperitet	106
79.	Kandilo	107
80.	Pravo čudo	108
81.	Spavaj i ništa ne brini	109
82.	Ništa ne postoji	110
83.	Ako ne radiš, ne treba ni da jedeš	111
84.	Pravi prijatelji	112
85.	Vreme za umiranje	113
86.	Živi Buda i livac	114
87.	Tri vrste učenika	115
88.	Kako napisati kinesku pesmu	116
89.	Zen dijalog	117
90.	Poslednji udarac	118
91.	Ukus Banzoovog mača	119
92.	Zen uz pomoć žarača	121
93.	Pripovedačev Zen	122
94.	Ponoćni izlet	123
95.	Pismo umirućem čoveku	124
96.	Kap vode	125
97.	Uvek naučiš nešto novo	126
98.	Nema vezivanja	127
99.	Tozuijevo sirće	129
100.	Hram tišine	130
101.	Budin Zen	131

Šta je zen?	133
-----------------------	-----

Ove priče prevedene su na engleski iz knjige pod naslovom Šaseki-šu (Zbirka kamena i peska), koju je krajem trinaestog veka napisao japanski zen učitelj Muđu („Onaj koji ne stanuje nigde”) a dopunjene su i zgodama zen monaha prikupljenim iz raznih knjiga objavljenih u Japanu početkom ovog veka.

Za Istočnjake, više zainteresovane za biće nego za biznis, čovek koji je otkrio sebe bio je vredan najvećeg poštovanja. Takav čovek je prosvetlio svoju svest, baš onako kako je to učinio Buda.

Ovo su priče o takvim samootkrovenjima.

Sledi prerađeni predgovor prvog izdanja ovih priča objavljenog na engleskom jeziku.

Zen bi mogao da se nazove unutrašnjom veštinom i izumom Istoka. U Kini ga je ukorenio Bodidarma, koji je u šestom veku došao iz Indije, a do dvanaestog veka preneo se dalje na istok, u Japan. Opisivan je kao: „Naročito učenje bez svetih spisa, iznad reči i slova, koje upućuje na suštinu ljudskog uma i proniče u istinsku prirodu čoveka, staza Prosvetljenja.”

Zen je u Kini bio poznat kao Čan. Čan-zen učitelji su, umesto da budu sledbenici Bude, težili da budu njegovi prijatelji i da uspostave isti osećajni odnos s univerzumom koji su imali Buda ili Isus. Zen nije sekta već doživljaj, iskustvo.

Zen postupak traganja za sobom kroz meditiranje radi ostvarenja istinske prirode, njegovo zanemarivanje formalizma i nastojanje na samodisciplini i jednostavnom životu, zadobio je naposljetku i podršku vladajućih klasa u Japanu te duboko poštovanje svih nivoa filozofske misli na Orijentu.

No-drame su zen priče. Zen duh je počeo da znači ne samo mir i razumevanje već i posvećenost umetnosti i radu, širenje zadovoljstva, otvaranje vrata uvidima, izražavanje prirodne lepote, neopipljivi šarm nepotpunosti. Zen u sebi nosi mnoga značenja, od kojih nijedno nije sasvim određivo. Ako jesu određena, onda nisu zen.

Kaže se da, ako u svom životu imate zen, ne poznajete strah, sumnju, nepotrebne žudnje, preterane emocije. Ne uznemiravaju vas skućeni stavovi niti sebični postupci. Čovečanstvu služite smerno, vedro prisustvujući na ovom svetu ispunjeni ljubavlju, gledajući na svoju prolaznost kao na laticu koja otpada sa cveta. Dostojanstveni, uživajte u blaženom spokojstvu svog života. Takav je duh Zena, koji prožima na hiljade hramova u Kini i Japanu, sveštenike i kaluđere, bogatstvo i ugled, a često i sam formalizam koji nastoji da prevaziđe.

Proučavanje Zena, razvoja prirode čoveka, ne predstavlja lak zadatak u ma kojem razdoblju civilizacije. Mnogi učitelji, istinski i lažni, nastojali su da pomognu drugima u tom postignuću. Ove priče nastale su iz bezbroj stvarnih zen dogodovština. Želimo čitaocu da ih prepozna u životnom iskustvu naših dana.

101 ZEN PRIČA

1. Šoljica čaja

Nanin, japanski učitelj iz doba Meidi* (1868-1912), primio je univerzitetskog profesora koji je došao da čuje nešto o zenu.

Nanin je poslužio čaj. On je šolju svoga gosta napunio do vrha, a onda je nastavio da sipa.

Profesor je posmatrao kako se šolja preliva i naposljetku više nije mogao da se suzdrži. „Prepuna je. Više ne može da stane u nju!”

“Baš kao ova šolja” reče Nanin, “i ti si ispunjen sopstvenim mislima i sudovima. Kako mogu da ti pokažem zen, ako prvo ne isprazniš svoju šolju?”

2. Dijamant nađen na blatnjavom putu

Gudo je bio carev učitelj. Uprkos tome, imao je običaj je da putuje sam kao lutajući prosjak. Jednom je, putujući u Edo, kulturni i politički centar šogunata, naišao na malo selo po imenu Takenaka. Veče se već bilo spustilo, kadli poče da pljušti kiša kao iz kabla. Gudo je bio mokar do gole kože. Njegove slamnate sandale skroz su se raspale. U prozoru seoske kuće, na ulazu u selo, primetio je nekoliko pari takvih sandala i rešio da kupi sebi jedne suve.

Videvši kako je pokisao, žena koja mu je prodala sandale pozva ga da prenoći u njenom domu. Gudo je sa zahvalnošću prihvatio. Ušao je i pred porodičnim oltarom izgovorio neku sutru. Potom ga je žena predstavila svojoj majci i deci. Primetivši da je čitava porodica nešto potištena, Gudo upita šta nije u redu.

„Moj muž je kockar i pijanica,” rekla je domaćica. „Kada dobija na kocki, onda pije i ponaša se osorno. Kada gubi, pozajmljuje novac od drugih. Ponekad, kad se do besvesti napije, uopšte ne dođe kući. Šta da radim?”

„Ja ću mu pomoći,” reče Gudo. „Evo vam nešto novca. Kupite mi za to galon dobrog vina i nešto lepo za jelo. Onda možete da počinete. Ja ću da ostanem budan i meditiram pred oltarom.”

Kada se pijani domaćin oko ponoći vratio kući, proderao se: „Hej, ženo, stigao sam. Šta ima da se jede?”

„Imam ja nešto za tebe,” reče Gudo. „Uhvatio me je pljusak na putu i tvoja je žena bila tako ljubazna da me pozove na konak u tvojoj kući. Zauzvrat, kupio sam malo vina i ribe. Posluži se.”

Čovek je bio oduševljen. Gotovo naskap popio je čitav galon vina i usnuvši, skljkao se na pod. Gudo je ostao da sedi pored njega, meditirajući.

Ujutru, kad se probudio, kućedomaćin se nije sećao ničega od prethodne večeri. „Ko si ti? Odakle dolaziš?” pitao je Gudoa, koji je još uvek meditirao.

„Ja sam Gudo iz Kjota i na putu sam za Edo,” odvratio mu je zen učitelj.

Čovek se postideo. Stao je da se nadugačko izvinjava učitelju svoga cara.

Gudo se osmehnuo. „Sve u ovom životu je nestalno,” objasni. „Život je vrlo kratak. Ako nastaviš da se kockaš i piješ, neće ti ostati vremena da postigneš bilo šta drugo, a i tvoja porodica će patiti pored tebe.”

Čovek kao da se probudio iz dugog sna. „U pravu si,” složi se. „Nikada neću moći dovoljno da ti se odužim za ovu divnu pouku! Dozvoli mi da te ispratim deo puta i poneseš tvoje stvari.”

„Ako tako želiš,” odobri Gudo.

I tako krenuše. Kad su prešli tri milje, Gudo mu reče da se vrati. „Još samo pet milja,” preklinjao ga je čovek. Nastaviše put.

„Sad već možeš da se vratiš,” predloži mu Gudo.

„Još deset milja,” odvrati čovek.

„Vrati se kući,” reče Gudo, kad je i tih deset milja ostalo iza njih.

„Slediću te do kraja svog života,” izjavio je čovek.

Današnji zen učitelji u Japanu potiču iz loze poznatog učitelja koji je bio Gudov naslednik. Njegovo ime beše Mu-nan, čovek koji se nikada nije vratio.

3. Zaista?

Zen učitelja Hakuina njegovi susedi su veličali kao čoveka koji je vodio čist, moralan život.

U istom susedstvu živela je prelepa mlada Japanka čiji su roditelji držali bakalnicu. Jednoga dana, sasvim nenadano, otkriše da im je kćerka u drugom stanju.

Ovo je strašno razgnevalo njene roditelje. Devojka je, sa svoje strane, uporno odbijala da prizna s kim je zanela, ali je nakon velikog nagovaranja naposljetku ipak prozborila - Hakuin.

Još više razlučeni, njeni roditelji se zaputiše učitelju. „Zaista?” beše sve što je izustio.

Odmah po rođenju, dete su odneli Hakuinu. Do tada je njegov ugled već bio srozan, ali ga to nije ni najmanje uznemiravalo. Štaviše, posvetio je detetu izuzetnu pažnju. Oo svojih suseda nabavljao je mleko i sve ostalo što je detencetu bilo potrebno.

Prošla je godina dana, i mlada majka više nije mogla da izdrži. Rekla je svojim roditeljima istinu – da je detetov pravi otac zapravo mladić koji je radio na ribljoj pijaci.

Mati i otac devojke odmah odoše Hakuinu da bi zatražili njegov oprostaj, nadugačko se izvinuli, i uzeli dete natrag.

Hakuin im ga je drage volje dao. Pružajući im dete, sve što je rekao beše: „Zaista?”

4. Pokornost

Besedama učitelja Bankeija prisustvovali su ne samo učenici zena već i pripadnici svih staleža i sekti. On nikada nije upućivao na sutre, niti je uživao u naučnim raspravama. Umesto toga, njegove reči tekle su iz njegovog srca pravo u srca njegovih slušalaca.

Bankeijeva slava razbesnela je sveštenika sekte Ničiren, jer su i njegovi sledbenici počeli da odlaze na predavanja o zenu. Samoljubivi sveštenik je došao u hram, nameran da se upusti u raspravu sa Bankeijem. „Hej, zen učitelju,” doviknuo mu je. „Čekaj malo. Svi koji te poštuju odobravaju tvoje reči, ali ja te ne poštujem. Možeš li mene da nateráš da ti se pokorim?” „Stani pored mene i pokazaci ti,” reče Bankei.

Sveštenik se pun ponosa progurao kroz gomilu do učitelja.

Bankei se samo osmehnu. „Stani s moje leve strane.”

Sveštenik ga poslušá.

„Ne,” namah se predomisli Bankei, „bolje ćemo razgovarati ako staneš s moje desne strane. Pređi ovamo.”

Još uvek gorda držanja sveštenik pređe na desnu stranu.

„Vidiš,” primeti Bankei, „pokoravaš mi se, i ja verujem da si ti veoma blaga osoba. Sad lepo sedi i slušaj.”

5. Ako voliš, voli otvoreno

Dvadeset monaha i jedna monahinja po imenu Ešun učili su o meditaciji kod izvesnog zen učitelja. Iako obrijane glave, u jednostavnoj odeći, Ešun je bila veoma lepa. Nekoliko monaha se potajno zaljubilo u nju. Jedan od njih joj je napisao pismo, u kome je izrazio želju da se sretnu nasamo.

Ešun mu nije odgovorila. Sledećeg dana, čim je učitelj završio s predavanjem, ustala je i obratila se monahu koji joj je uputio pismo sledećim rečima: „Ako me zaista toliko voliš, dođi sada i zagrlj me.”

6. Nema dobrote

Bila jednom u Kini neka starica koja je više od dvadeset godina izdržavala monaha. Dok je on meditirao ona mu je sagradila kolibu i sve vreme ga hranila. Naposljetku je počela da se pita koliko je on, za tih dvadeset godina, zapravo napredovao.

Da bi to otkrila, obratila se za pomoć jednoj mladoj devojci željnoj ljubavi. „Idi i zagrlj ga,” rekla joj je, „a potom ga iznenada upitaj: ‘Šta sad?’”

Devojka je otišla kod monaha i, bacivši mu se u zagrljaj, upita ga šta će sad da učini.

„Staro drvo raste zimi, na ledenoj steni,” odvratio je monah, pomalo pesničkim rečima, „nigde nema nimalo topline.”

Devojka je otišla do starice i prenela joj njegove reči.

„Kad samo pomislim da sam takvog čoveka hranila dvadeset godina!” rasrdi se starica. „Nije pokazao nimalo obzira prema tvojoj potrebi, nimalo dobre volje da ti objasni tvoj položaj. Nije morao da odgovori na strast, ali mogao je barem da pokaže malo saosećanja.”

Ne časeći ni časa, otišla je do kaluđerove kolibe i spalila je.

7. Objava

Poslednjeg dana svog života, Tanzen je napisao šezdeset dopisnica i zamolio svog slugu da ih odnese na poštu. Potom je preminuo.

Na dopisnicama je pisalo:

*Napuštam ovaj svet.
Ovo je moja poslednja objava.*

*Tanzen.
27. juli 1892.*

8. Veliki talasi

U ranim danima Meidi ere živeo je dobro poznati rvač po imenu Onami, Veliki talasi.

Onami je bio veoma snažan i odlično je poznavao veštinu rvanja. Nasamo, pobeđivao je čak i svog učitelja, ali je na javnim takmičenjima imao takvu tremu da su ga obarali čak i sopstveni učenici.

Onami je u sebi osećao da bi valjalo da se obrati za pomoć nekom zen učitelju. Hakuđu, lutajući učitelj, boravio je nakratko u obližnjem hramu, pa je Onami odlučio da ode do njega i ispriča mu za svoju muku.

„Tvoje ime je Veliki talasi,” stade učitelj da ga savetuje, „stoga ostani noćas u ovom hramu. Zamisli da jesi talas. Više nisi uplašeni rvač. Ti si taj ogromni talas što briše i guta sve pred sobom. Učini tako i bićeš najbolji rvač u ovoj zemlji.”

Učitelj se povuče na spavanje. Onami je sedeo i meditirao, nastojeći da zamisli sebe kao talas. Misli su mu skretale na mnoge druge stvari. Potom je postepeno sve više i više počeo da oseća talase. Kako je noć odmicala, talasi su postajali sve veći i veći. Razneli su svo cveće u saksijama. Preplavili su čak i Budu na svom oltaru. Do zore, na mestu gde je bio hram behu samo plime i oseke beskrajnog mora.

Ujutru je učitelj našao Onamija kako meditira, s osmejkom na usnama. Potapšao je rvača po ramenu. „Sada te više ništa ne može poremetiti,” rekao je. „Ti si taj talas. Počistićeš sve pred sobom.”

Istog dana, Onami se prijavio za takmičenje u rvanju i pobedio. Od tada, više niko u Japanu nije mogao da ga pobedi.

9. Ne možeš ukrasti mesec

Rjokan, zen učitelj, živeo je najjednostavnijim životom u maloj kolibi u podnožju planine. Jedne večeri je u kolibu upao lopov, tek da bi se uverio da u njoj nema ničeg da se ukrade.

Rjokan se vratio i zatekao ga na delu. „Mora da si dugo putovao da bi došao do mene,” rekao je svom nezvanom gostu, „zato ne bi valjalo da odeš praznih ruku. Molim te, dozvoli mi da ti barem poklonim svoju odeću.”

Lopov se našao u čudu. Dograbio je odeću i pobegao.

Rjokan je sedeo nag, posmatrajući mesec. „Jadan čovek,” pomisli u sebi, „voleo bih da sam mogao da mu podarim ovaj prelepi mesec.”

10. Poslednja Hošinova pesma

Zen učitelj Hošin je godinama živeo u Kini. Potom se vratio u severoistočni deo Japana, gde je podučavao svoje učenike. Kada je bio vrlo star, ispričao im je priču koju je čuo u Kini. Ovo je ta priča:

Jedne godine, dvadeset petog decembra, učitelj Tokufu, koji beše veoma star, reče svojim učenicima: „Sledeće godine u ovo doba više neću biti živ, stoga bi narednih godinu dana valjalo pažljivo da se ponašate prema meni.”

Učenici su mislili da se on šali, ali pošto je Tokufu bio učitelj velikog srca, cele te godine su se veoma lepo ophodili prema njemu.

Određene večeri, uoči isteka te godine, Tokufu zaključí: „Bili ste dobri prema meni. Napustiću vas sutra poslepodne, kada sneg prestane da pada.”

Učenici su se smejali, verujući da on usled starosti počinje da bulazni, pošto je ta noć bila vedra i nije bilo izgleda za snežne padavine. Ali, u ponoć je sneg iznenada počeo da pada, a sledećeg dana učitelj se nije pojavio, iako su ga svuda tražili. Naposljetku se zaputiše do sobe za meditaciju. Tamo ga pronađoše mrtvog.

Pošto im je ispričao ovu priču, Hošin objasni svojim učenicima: „Nije neophodno da zen učitelj predskazuje svoju smrt, ali ako želi, on to može.”

„Možeš li ti?” upitao je neko.

„Da,” odgovori Hošin. „Pokazaću vam šta ja mogu za sedam dana.”

Niko od učenika mu nije poverovao, štaviše većina je, kad ih je Hošin sledeći put pozvao, već bila zaboravila na ovaj razgovor.

„Pre sedam dana,” primeti, „rekao sam vam da ću vas napustiti. Običaj je da se napiše oproštajna pesma, ali ja nisam ni pesnik ni krasnopolisac. Neka neko od vas zapiše moje poslednje reči.”

Njegovi sledbenici mislili su da se šali, ali jedan od njih ipak uze da zapisuje.

„Jesi li spreman?” upita Hošin.

„Da, učitelju,” odvrati ovaj.

Hošin je doslovce kazivao u pero:

*Iz svetlosti sam došao
I u svetlost se vraćam.
Šta je to?*

Pesma je bila za stih kraća od uobičajene strofe od četiri stiha, tako da je učenik rekao: "Učitelju, nedostaje nam jedan stih."

Riknuvši poput pobedničkog lava, Hošin još izusti: "Ka", i umre.

11. Priča o Šankai

Prelepa Šankai, čije drugo ime je bilo Suzu, bila je primorana da se uda vrlo mlada protiv svoje volje. Kasnije, kada se taj brak rasturio, upisala se na univerzitet, gde je studirala filozofiju.

Bilo je dovoljno da je čovek vidi da bi se zaljubio u nju. Štaviše, i ona sama, kud god da je odlazila, zaljubljujivala se u druge ljude. Ljubav ju je pratila na univerzitetu, a i kasnije, kada joj filozofija više nije bila dovoljna i kada je otišla u manastir da bi učila o zenu. I tamo su se ostali učenici zaljubljujivali u nju. Ceo Šankain život bio je prepun ljubavi.

U Kjotu je, konačno, postala pravi učenik zena. Braća iz hrama u Keninu hvalila su njenu predanost. Jedan od njih bio joj je blizak duhom i pomagao joj je u ovladavanju zenom.

Starešina hrama, Mokurai, Tiha grmljavina, bio je strog. Pridržavao se svih pravila, a isto je očekivao i od svojih sveštenika. Koliko god da su u današnjem Japanu sveštenici izgubili žar što se tiče izučavanja budizma, toliko im se izgleda on pojačao kada je reč o ženama. Mokurai je običavao da metlom isteruje žene kada bi ih zatekao u nekom od svojih hramova, međutim, što ih je više terao, one kao da su navirale u sve većem broju.

U ovom naročitom hramu, žena vrhovnog sveštenika postala je ljubomorna na Šankainu revnost i lepotu. Čim bi začula kako učenici hvale njenu ozbiljnost u pristupu zenu, počinjala bi da se mršti i negoduje. Naposletku je stala da širi glasine o Šankai i mladom čoveku koji je bio njen prijatelj. Za kaznu, on je bio isključen iz reda, a Šankai odstranjena iz hrama.

„Možda sam i učinila grešku ljubavi,” pomišljaše Šankai, „ali ni sveštenikova žena neće ostati u hramu pošto je mom prijatelju učinjena takva nepravda.”

Iste noći, Šankai se vratila s kantom kerozina i zapalila hram star pet stotina godina, koji izgore do temelja. Ujutru ju je privela policija.

Jedan mladi advokat zauze se za njen slučaj u nastojanju da bude što blaže kažnjena. „Ne pomazite mi,” rekla mu je. „Mogla bih da opet da počinim nešto što bi me vratilo u zatvor.”

Pošto je odležala svoju kaznu, Šankai je posle sedam godina napokon izašla iz zatvora, ostavivši za sobom zaljubljenog šezdesettrogodišnjeg upravnika.

Međutim, na nju su sada svi gledali kao na bivšu zatvorenicu. Niko nije hteo da se druži s njom. Izbegavali su je čak i poštovaoci zena, ljudi koji bi trebalo da veruju u prosvetljenje u ovom životu i ovom telu. Zen je, mišljaše ona, jedno, a njegovi sledbenici nešto sasvim drugo. Čak ni njeni rođaci nisu hteli da znaju za nju. Razbolela se, osiromašila i oslabila.

Srela je *sinšu* sveštenika koji ju je naučio imenu Bude Ljubavi, i u tome je Šankai našla neku utehu i duševni mir. Umrla je, još uvek izuzetno lepa, sa svega trideset godina.

U jalovom naporu da zaradi za život napisala je svoju životnu priču. Deo toga je ispričala nekoj novinarki, preko koje je priča i došla do japanske javnosti. Oni koji su odbacili Šankai, koji su je klevetali i mrzeli, sada sa kajanjem i suzama čitaju o njenom životu.

12. Srećni Kinez

Ko god prošeta kroz Kinesku četvrt u nekom od gradova Amerike, zacemento će zapaziti statue debeljuškastog čoveka koji nosi laneni džak. Kineski trgovci nazivaju ga Srećni Kinez ili Nasmejani Buda.

Hotei je živio u doba dinastije Tang. Nije imao želju da se proglasi zen učiteljem niti da oko sebe okuplja puno učenika. Umesto toga, lutao je ulicama s velikim džakom na leđima u kome je skupljao poklone u vidu slatkiša, voća i uštipaka. To je kasnije delio deci koja su se u igri skupljala oko njega. Napravio je pravi ulični vrtić.

Svaki put kada bi sreo poklonika zena, ispružio bi ruku i rekao: „Daj mi novčić.” Ako bi ga ovaj zamolio da se vrati u hram i podučava druge, on bi samo ponovio: „Daj mi novčić.”

Jednom, dok se tako igrao s decom na ulici, odnekle iskrсну neki zen učitelj i upita ga: „Koji je smisao zena?”

Hotei smesta spusti svoj džak na zemlju u nemom odgovoru.

„Onda,” nastavi ovaj drugi, „koje je ostvarenje zena?”

Srećni Kinez smesta prebaci džak na pleća i produži svojim putem.

13. Buda

U Tokiju su, u doba Meidija, živela dva istaknuta učitelja posve različitih osobina. Jedan od njih, Unšo, učitelj u Šingonu, držao se vrlo strogo Budinih pravila. Nikada nije pio opojna pića, niti je jeo posle jedanaest pre podne. Drugi učitelj, Tanzen, profesor filozofije u Carskoj školi, nikada se nije obazirao na pravila. Jeo je kad je bio gladan, a ako bi mu se preko dana prispavalo, legao bi da spava.

Jednoga dana Unšo je stigao u posetu Tanzenu koji je upravo pio vino, mada po pravilu poklonici budizma ne bi trebalo ni da ga okuse.

„Zdravo, brate,” dočeka ga ljubazno Tanzen. „Hoćeš da popiješ nešto?”

„Ja nikada ne pijem!” izjavi svečano Unšo.

„Onaj koji ne pije i nije čovek,” reče Tanzen.

„Hoćeš da kažeš da nisam čovek samo zato što ne ugađam sebi opojnim pićima!” povika srdito Unšo. „Ako nisam čovek, šta sam onda?”

„Buda,” odgovori mu Tanzen.

14. Blatnjavi put

Tanzen i Ekido jednom zajedno putovahu blatnjavim putem. Sve vreme ih je pratila jaka kiša.

Zašavši za krivinu, sretoše lepu devojkicu u svilenom kimonu s pojasom, koja nije mogla da pređe na drugu stranu puta.

„Hajde, devojko,” reče joj Tanzen, ne premissljajući se ni trenutak. Podigavši je u naručje, prenese je preko blata.

Ekido više nije progovorio ni reč sve dok kasno te večeri nisu stigli u hram u kome je trebalo da zakonače. A onda više nije mogao da se suzdrži. „Mi monasi ne prilazimo ženama,” primeti, „pogotovo ako su mlade i zgodne. To je opasno. Zašto si to učinio?”

„Ja sam devojku ostavio tamo,” reče Tanzen. „Zar je ti još uvek nosiš sa sobom?”

15. Šoun i njegova majka

Šoun je postao učitelj soto-zena. Njegov otac je umro dok je on još bio učenik, ostavivši mu u amanet da brine o svojoj ostareloj majci.

Kad god je Šoun odlazio u dvoranu za meditaciju, poveo bi sa sobom i majku. Pošto ga je ona stalno pratila, prilikom svojih poseta manastirima nije mogao da provodi vreme sa monasima. Umesto toga, sagradio bi pored manastira kolibu i tu brinuo o majci. Prepisivao bi sutre, budističke stihove, i na taj način je dolazio do nešto novca za hranu.

Kada bi Šoun nabavljao ribu za svoju majku, ljudi bi mu se podsmevali, pošto monasi ne smeju da jedu ribu. Ali, Šoun nije mario. Njegovu je majku, međutim, bolelo što se drugi podsmevaju njenom sinu. Naposletku mu je rekla: „Mislim da ću da postanem monahinja. I ja mogu da budem vegetarijanac.” Tako je i učinila, i njih dvoje su zajedno učili.

Šoun je veoma voleo muziku i vanredno lepo je svirao harfu, a i njegova majka je prilično dobro svirala taj instrument. U noćima punog meseca, običavali su da sviraju zajedno.

Jedne noći je pored njihove kuće prolazila mlada žena i začula muziku. Duboko dirnuta, pozvala je Šouna da je poseti sledeće večeri i odsvira joj nešto. Prihvatio je njen poziv. Nekoliko dana potom, susreo ju je na ulici i zahvalio na njenom gostoprimstvu. Ostali mu se smejahu. Bio je posetio kuću ulične žene, prostitutke.

Jednog dana je Šoun otišao u neki udaljeni hram da drži predavanja. Nakon nekoliko meseci vratio se kući, i tamo zatekao majku mrtvu. Prijatelji nisu imali načina da mu jave o tome, tako da je pogreb upravo bio u toku.

Šoun je prišao kovčegu i lupnuo o njega štapom. „Majko, tvoj sin se vratio,” reče on.

„Drago mi je da si se vratio, sine,” odgovori umesto nje.

„Da, i meni je drago,” produži Šoun. Zatim se obrati okupljenim ljudima: „Pogrebna ceremonija je gotova. Možete da sahranite telo.”

Pošto je već duboko zašao u godine, Šoun je znao da mu se bliži kraj. Zamolio je tog jutra svoje učenike da se okupe oko njega, i preneo im da će umreti u podne. Zapalivši tamjan pred slikom svoje majke i svog starog učitelja, napisao je pesmu:

Šezdeset šest godina življah kako sam znao i umeo,

Utirući svoj put na ovome svetu.

Kiša je prestala i oblaci se razilaze,

A na modrom nebu sija pun mesec.

Njegovi učenici su se bili okupili oko njega izgovarajući sutru, a Šoun je preminuo za vreme molitve.

16. Blizak Budi

Jedan student univerziteta, dok je bio u poseti Gazanu, postavi mu pitanje: „Da li si ikada čitao hrišćansku Bibliju?”

„Nisam, pročitaj mi nešto iz nje,” reče Gazan.

Student otvori bibliju i pročita mu odlomak iz Jevanđelja po Mateju: „I za odijelo što se brinete? Pogledajte na ljiljane u polju kako rastu; ne trude se niti predu. Ali ja vam kažem da Solomun u svoj svojoj slavi ne obuče se kao jedan od njih... I ne brinite se, dakle za sutra; jer sutra brinuće se za se. Dosta je svakom danu zla svoga.”

Gazan reče: „Samo je prosvetljen čovek mogao da izrekne ovakve reči.”

Student je nastavio da čita: „Ištite, i daće vam se; tražite, i naći ćete; kucajte, i otvoriće vam se.”

Gazan je primetio: „Izvršno. Ko god da je to rekao, vrlo je blizak Budi.”

17. Učenje škrto na rečima

Mladi lekar iz Tokija po imenu Kusuda sreo je kolegu iz studentskih dana koji proučavaše zen. Upitao ga je šta je to zen.

„Ne mogu ti reći šta je to,” reče njegov prijatelj, „ali jedno je sasvim izvesno. Ako shvatiš zen, više se nećeš plašiti smrti.”

„O, to je baš dobro,” reče Kusuda. „Pokušaću da ga shvatim. Gde mogu da nađem učitelja?”

„Idi kod učitelja Nanina,” uputi ga prijatelj.

I tako se Kusuda zaputi Naninu. Sa sobom ponese i bodež dug devet i po inča kako bi proverio da li se učitelj boji smrti.

Kad je Nanin opazio Kusudu, dočeka ga rečima: „Zdravo da si, prijatelju moj. Kako si? Dugo se nismo videli!”

Kusuda se nađe u čudu, te primeti: „Mi se nikada ranije nismo videli.”

„Ah, jeste,” odgovori Nanin. „Pomešao sam te s jednim drugim lekarom koji je dolazio ovde da uči.”

Kako se već na samom početku zbunio, Kusuda izgubi priliku da proveriti učitelja, tako da mu sada ne preostaje ništa drugo nego da ga zamoli za učenje zena.

Nanin reče: „Zen nije težak zadatak. Ako si lekar, budi prema svojim pacijentima dobar. Eto, to je zen.”

Kusuda tri puta poseti Nanina. Svaki put, ovaj mu govoraše istu stvar. „Lekar ne bi trebalo da gubi vreme muvajući se ovuda. Idi kući i staraj se o svojim pacijentima.”

Kusudi još uvek nije bilo jasno kako takvo učenje može da otkloni strah od smrti. Stoga se prilikom svog četvrtog dolaska požali: „Prijatelj mi je rekao da onaj koji nauči zen gubi strah od smrti. Svaki put kad dođem, ti mi kažeš da brinem o svojim pacijentima. Toliko znam i sam. Ako je to taj nazovi zen, onda više neću dolaziti kod tebe.”

Nanin se osmehnu i potapša doktora po ramenu. „Biće da sam se odnosio prema tebi previše strogo. Hajde da ti dam jedan koan” I prenese Kusudi Džošuov Mu da radi na njemu. To je prvo od pitanja koja vode ka prosvetljenju uma, iz knjige *Kapija bez vratnica*.

Kusuda je čitave dve godine umovao o pitanju Mu (*ništa*). Na kraju pomisli da je dostigao izvesnost uma. Ali, njegov učitelj mu objasni: „Još nisi ušao u to.”

Kusuda nastavi da se usredsređuje još godinu i po dana. Njegov um postade smiren. Pitanja behu razrešena. Ništa je postalo istina. Staraše se o svojim pacijentima sa punom pažnjom i, mada toga ne beše svestan, prestade da brine o životu i smrti.

Kada je posetio svog učitelja Nan-ina, starac se samo osmehnuo.

18. Poučna priča

Buda je u jednoj sutri preneo poučnu priču:

Čovek je išao poljem i naleteo na tigra. Nagnu u beg, a tigar pojuri za njim. Stigavši do ivice provalije, čovek se uhvati za koren divlje loze i ostade tako viseći. Tigar je bio tako blizu da ga je odozgo mogao onjušiti. Drhteći, čovek baci pogled na dole gde opazi još jednog tigra kako čeka da ga proždere. Život mu je zavisio od jačine loze.

Dva miša, jedan crni a drugi beli, počela su, malo po malo, da glođu lozu. Gledajući oko sebe, čovek opazi sočnu jagodu. Držeći se jednom rukom za lozu, drugom je uzbrao jagodu. Kako je samo bila slatka!

19. Prvo načelo

Kada namernik dođe do hrama Obaku u Kjotu, na dverima će ugledati urezan natpis „Prvo načelo”. Slova su neobično velika, a oni koji se razumeju u kaligrafiju slažu se da je reč o remek delu. Slova je nacrtao Kozen, pre dve stotine godina.

On ih je prvo uradio na papiru, prema kojem su ih kasnije radnici uveličali i urezali u drvetu. Dok je Kozen osmišljavao slova, sa njim u društvu boraviše učenik obrijane glave, koji donosaše mastilo za kaligrafiju i bez zazora stavljaše zamerke na rad svog učitelja.

„Ovo ne valja,” rekao je Kozenu kada je video njegov prvi pokušaj.

„A ovo?”

„Slabo. Još je gore nego ono prvo,” izjavi učenik.

Kozen je strpljivo crtao, list za listom, dok se na kraju nisu nagomilala osamdeset četiri Prva načela, od kojih se nijedno ne dopadaše njegovom učeniku.

A onda, kada je mladić na nekoliko časaka izašao, Kozenpomisli: „Evo prilike da izbegnem njegovo oštro oko,” i napisao na brzinu, nesputanog uma: „Prvo načelo”.

„Remek–delo,” priznade učenik.

20. Majčin savet

Điun, Šingon učitelj, bio je dobro poznat sanskritski učenjak iz doba Tokugave. U svojim mlađim danima, umeo je da drži predavanja svojoj braći, ostalim učenicima.

Njegova mati je načula o tome pa mu napisala pismo:

„Sine, sve mi se čini da od tebe neće postati Budin privrženik, jer ti želiš da se pretvoriš u putujuću knjigu za druge. Nikad kraja podacima i tumačenjima, počastima i slavi. Molim te da prestaneš da držiš predavanja. Zatvori se u neki mali hram na udaljenom kraju planine. Posveti svoje vreme meditaciji i tako dostigni istinsko ostvarenje.”

21. Zvuk jedne ruke

Starešina hrama u Keninu bio je Mokurai, Tiha grmljavina. Mokurai imadaše jednog malog, dvanaestogodišnjeg šticećenika po imenu Tojo. Tojo je imao priliku da vidi kako stariji učenici svakog jutra i večeri pohode učitelja u njegovim odajama, da bi primili pouku u vidu san-zena ili ličnog vođstva, pri čemu su dobijali koane kako bi predupredili lutanje uma.

I Tojo imadaše želju da primi sanzen.

„Pričekaj malo,” poručio mu je Mokurai. „Previše si mlad.”

Ali, dečak beše uporan, tako da učitelj naposljetku pristade.

Te večeri se mali Tojo u određeno vreme našao na pragu Mokurajjeve odaje za sanzen. Udario je u gong da bi obznanio svoje prisustvo, u znak poštovanja tri puta je učinio naklon pred vratima, a potom ušao i seo pred učitelja u tišini ispunjenoj poštovanjem.

„Zvuk dve ruke možeš da čuješ kad pljesneš rukama,” reče Mokurai. „Sada mi pokaži zvuk jedne ruke.”

Tojo se naklonio i otišao u svoju sobu da razmisli o pitanju. Kroz prozor do njega dopiraše muzika gejši. „Aha! Imam ga!”, obradova se.

Sledeće večeri, kada učitelj od njega zatraži da mu dočara zvuk jedne ruke, Tojo stade da izvodi muziku gejša.

„Ne, ne,” reče Mokurai. „To nikako. To nije zvuk jedne ruke. Uopšte ga nisi shvatio.”

Pomišljajući da ga muzika možda ometa, Tojo se prebaci na neko mirnije mesto. Opet i iznova dumaše. „Zvuk jedne ruke – šta li će to biti?” Iznenada začu kako kaplje voda. „Zacelo je to,” pomisli Tojo.

Kada se ponovo pojavio pred učiteljem, Tojo stade da oponaša kapljanje vode.

„Šta ti je to?” pitao ga je Mokurai. „To jeste zvuk vode koja kaplje, ali ne i zvuk jedne ruke. Pokušaj ponovo.”

Zalud je Tojo meditirao kako bi otkrio zvuk jedne ruke. Čujaše huk vetra. No i taj zvuk beše odbijen kao pogrešan.

Čujaše krik sove. Ni taj nije valjao.

Ni skakavci ne stvarahu zvuk jedne ruke.

Više od deset puta dolazio je Tojo kod Mokurajja sa svakojakim zvucima. Svi su bili pogrešni. Gotovo godinu dana razbijao je glavu pitanjem šta bi to moglo da predstavlja zvuk jedne ruke.

Najposle je mali Tojo uronio u istinsku meditaciju i prevazišao sve zvuke. „Više nisam mogao da ih sakupljam,” objasnio je kasnije, „i tako sam došao do nečujnog zvuka.”

Tojo je shvatio zvuk jedne ruke.

22. Moje srce plamti poput ognja

Sojen Šaku, prvi zen učitelj koji je ikada došao u Ameriku, rekao je: „Moje srce plamti poput ognja, ali moje oči su hladne kao pepeo.” Doneo je sledeća pravila, koja je primenjivao svakog dana svog života.

Ujutro, pre oblačenja, zapali tamjan i meditiraj.

Idi na spavanje u određeno vreme. Hranu uzimaj u određenim razmacima. Jedi umereno i nikada do potpune sitosti.

Prema gostima se ponašaj onako kako se ponašaš kad si sam. Kada si sam, drži se onako kako primaš goste.

Pazi šta govoriš i drži se svojih reči.

Kada ti se ukaže prilika, ne dozvoli da ti izmakne, ali ipak dvaput promisli pre no što ma šta preduzmeš.

Ne žali za prošlošću. Gledaj u budućnost.
Budi neustrašiv kao junak i ljubak poput detenceta.
Na počinku, spavaj kao da spavaš poslednjim snom. Kad se probudiš, napusti krevet odmah,
kao da odbacuješ par starih cipela.

23. Ešunin odlazak

Kad je Ešun, zen monahinja, prevalila šezdesetu godinu, ona oseti kako se bliži vreme da napusti ovaj svet, te zamoli neke kaludere da u dvorištu naslažu gomilu drva.
Sela je odlučno na sred pogrebne lomače, i naredila da se po njenom obodu zapali vatra.
„O, Ešun!” povika jedan od monaha, „je li vruće gore?”
„Tako nešto može da brine samo budalu kao što si ti,” odvrati Ešun.
Plamenovi liznuše uvis i Ešun je izdahnula.

24. Izgovaranje sutri

Zamolio jedan seljak Tendai sveštenika da izgovori sutre za njegovu ženu je umrla. Kada je sveštenik završio s opelom, seljak ga upita: „Misliš li da će moja žena imati koristi od ovoga?”
„Ne samo tvoja žena, nego i sva svesna bića imaju koristi od izgovaranja sutri,” odgovori mu sveštenik.
„Ako je tako kako kažeš, da sutre koriste svim svesnim bićima,” reče zabrinuto seljak, „moja žena bi mogla da se nađe u slabijem položaju i da drugi imaju više koristi od sutri nego ona. Zato, molim te, izgovori nekoliko sutri samo za nju.”
Sveštenik mu objasni da budista uvek teži da pruži blagoslov i poželi dobro svakom živom stvoru.
„Zaista lepo učenje,” složi se seljak, „ali molio bih te da napraviš jedan izuzetak. Moj komšija je grub i zao prema meni. Ako možeš, barem njega izdvoji od ostalih svesnih bića.”

25. Još tri dana

Suivo, Hakuinov učenik, i sam je bio dobar učitelj. Za vreme jednog letnjeg perioda povučnosti, došao mu je učenik s dalekog južnog japanskog ostrva.
Suivo mu je dao zadatak: „Počuj zvuk jedne ruke.”
Učenik se zadržao čitave tri godine, ali nikako da reši pitanje. Jedne večeri pojavi se kod učitelja u suzama. „Moraću da se vratim na jug posramljen i u neprilici,” reče, „jer ne mogu da rešim svoje pitanje.”
„Strpi se još nedelju dana i ne prekidaj sa meditacijom,” savetovaše ga Suivo. Međutim, učniku i dalje nije dolazilo prosvetljenje. „Pokušaj još jednu nedelju,” reče Suivo. Učenik ga je poslušao, ali uzalud.

„Još jednu nedelju.” I dalje bez uspeha. Očajni učenik je preklinjao Suivoa da ga otpusti, ali mu ovaj naloži da meditira još pet dana. I ovo beše bez uspeha. A onda mu reče: „Meditiraj još tri dana, a ako ni tada ne dosegneš prosvetljenje, bolje da se ubiješ.”

Drugog dana, učenik beše prosvetljen.

26. Razgovor za smeštaj

Svaki monah lotalica može da ostane u nekom zen manastiru, pod uslovom da je kadar da s njegovim žiteljima zapodene raspravu o budizmu, te da ih u toj raspravi nadmaši. Ali, ako se ispostavi da su njegovi sudovi slabiji, moraće da produži dalje.

U jednom hramu na severu Japana živela su dva brata monaha. Stariji beše učen, ali je mlađi bio priglup, uz to i ćorav na jedno oko.

Jednom prilikom naleti na njih neki lutajući monah i zamoli za smeštaj, izazivajući ih, kako to pravila nalažu, na raspravu o uzvišenom učenju. Stariji brat, koji tog dana beše nešto umoran od silnog naukovanja, zamoli mlađeg da ga u raspravi odmeni. „Idi i zahtevaj od njega razgovor u tišini,” otposla ga, ali ne bez zazora.

I tako su mladi monah i stranac došli do svetilišta i seli.

Ubrzo, namernik ustade, ode do starijeg brata i prizna: „Tvoj mlađi brat je odličan. Porazio me je.”

„Možeš li mi preneti tok rasprave,” zamoli stariji brat.

„Pa,” stade on da mu objašnjava, „prvo sam ja podigao jedan prst predstavljajući tako Budu, prosvetljenog. Na to on podiže dva prsta, označavajući time Budu i njegovo učenje. Ja mu odvratih podižući tri prsta, koja su imala da predstave Budu, njegovo učenje i njegove sledbenike. Tada on mahnu stisnutom pesnicom pred mojim očima, što je trebalo da znači kako sve troje proističu iz jedne spoznaje. Tako je on pobedio, i ja nemam prava da ostanem ovde.” Rekavši to, putnik se zaputi dalje.

Kad, eto ti mlađega brata.

„Gde se dede onaj zemljak?” upita on, utrčavši zajapureno kod starijeg brata.

„Koliko sam shvatio, ti si pobedio.”

„Ma, kakva pobeda. Upravo sam se spremao da ga prebijem.”

„Reci mi, koja je bila tema vašeg rasprave,” upita stariji brat.

„Čim smo seli podigao je jedan prst, rugajući mi se što imam samo jedno oko. Pošto je stranac, hteo sam da budem pristojan, pa sam podigao dva prsta, čestitajući mu što on ima dva oka. A onda taj nevaspitanako podiže tri prsta, poručujući mi kako nas dvojica, eto, razgovaramo u tri oka. E, to me je već mnogo razgnevalo, i taman što sam zamahnuo da ga udarim pesnicom, kadli bednik pobeže glavom bez obzira napolje!”

27. Glas sreće

Kada je Bankei preminuo, slepi čovek koji je živeo nadomak učiteljevog hrama ispriča svom prijatelju: „Pošto sam slep, ne mogu da vidim čovekovo lice, tako da o njegovoj naravi moram da sudim na osnovu njegovog glasa. Kada čujem da neko čestita drugom na sreći ili uspehu, obično u glasu začujem prigušeni ton surevnjivosti. Kada, pak, neko izrazi saučešće drugom koji je doživeo kakvu nesreću, u njegovom glasu čujem i zadovoljstvo, kao da veruje kako će zbog zlog udesa drugog za njega ostati više koristi u ovom svetu.

Međutim, kad god sam čuo Bankeijev glas, u njemu nije bilo ničega sem iskrenosti. Kad je izražavao sreću, nisam čuo ništa osim sreće, a kad je izražavao tugu, tuga je bilo sve što se moglo čuti.”

28. Otvori svoju riznicu

Daiđu je posetio učitelja Basoa u Kini. Baso ga upita: „Za čime tragaš?”

„Za prosvetljenjem,” odgovori Daiđu.

„Imaš svoju ličnu riznicu. Zbog čega tražiš izvan nje?” pitao je Baso.

Daiđu se zapita: „Gde je moja riznica?”

Baso mu odgovori: „Ono za čim tragaš jeste tvoja riznica.”

Daiđu se prosvetlio! Od tada je uvek požurivao svoje prijatelje: „Otvorite sopstvenu riznicu i poslužite se njenim blagom.”